

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

БІРЖОВЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
та самостійної роботи
для студентів спеціальності 081 "Право"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 347.731.1(07.034)

Б64

Укладачі: О. П. Суц
О. Г. Остапенко

Затверджено на засіданні кафедри правового регулювання економіки.
Протокол № 1 від 19.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Біржове право [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності 081 "Право" першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. П. Суц, О. Г. Остапенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 48 с.

Подано значний перелік практичних завдань відповідно до тем робочої програми навчальної дисципліни і методичні рекомендації щодо їх виконання, що сприятимуть набуттю майбутніми фахівцями професійних компетентностей для вмілого застосування чинного законодавства під час вирішення різноманітних правових ситуацій як у побуті, так і в професійній діяльності.

Рекомендовано для студентів спеціальності 081 "Право" першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання.

УДК 347.731.1(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Практичні завдання мають на меті закріплення пройденого теоретичного матеріалу та здобуття вмінь, навичок і компетентностей з навчальної дисципліни "Біржове право".

У межах навчальної дисципліни "Біржове право" виконуються такі практичні завдання:

вирішення ситуаційних завдань;

самостійне опрацювання запитань до кожної теми;

підготовка індивідуальних завдань – доповідей та розробок за певними проблемними питаннями, які стосуються суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією функцій держави, змістом яких є управління суспільством;

складання тестів.

Практичні завдання виконуються на основі пройденого лекційного матеріалу, самостійного опрацювання студентом певних питань, що винесені на самостійну роботу студентів. Під час виконання практичних завдань обов'язковим є застосування запропонованої до теми нормативної бази та літератури.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

У процесі проведення практичного заняття здійснюється дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена під час обговорення. Слід зазначити, що в межах наведеної навчальної дисципліни з метою досягнення ефекту системності знань практичні заняття рекомендується проводити не за окремо взятими темами, а загалом за змістовим модулем.

Перелік рекомендованої літератури і нормативної бази додається на початку курсу та до кожної теми окремо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни "Біржове право" є група суспільних відносин, яка виникає у зв'язку з реалізацією суб'єктивного цивільного права на створення комерційної юридичної особи (підприємницького товариства) та подальшим управлінням такою юридичною особою

фізичними та юридичними особами, які можуть вчиняти відповідні засновницькі дії та мають необхідний обсяг правосуб'єктності.

Практичні заняття з навчальної дисципліни мають на меті поглибити теоретичні знання студентів і навчити застосовувати їх під час вирішення практичних кейсів.

Під час підготовки до занять студенти мають ознайомитися з нормативно-правовими актами відповідно до теми; опрацювати навчальну та спеціальну літературу.

Після вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи, зокрема, біржового права;

застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки у галузі біржового права;

формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми у сфері біржового права;

використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин у галузі біржового права;

демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм біржового права;

пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів у сфері біржового права;

вміти аналізувати та застосовувати нормативно-правові акти і судову практику у сфері регулювання біржових відносин;

вміти здійснювати правову оцінку кейсів до теми заняття.

Загальні методичні рекомендації

Методичні рекомендації до практичних завдань складаються з декількох розділів.

У розділі 1 **"Плани практичних занять, ситуаційні завдання, запитання для самостійного опрацювання та теми індивідуальних завдань"** містяться тема заняття, план (рекомендовані для вивчення й обговорення питання), рекомендована література, ситуаційні завдання – теоретичного і практичного характеру, контрольні запитання для самостійного опрацювання, тематика індивідуальних завдань (для підготовки доповідей, рефератів, виконання творчих завдань тощо).

Розділ 2 **"Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань"** містить рекомендації щодо виконання практичних ситуаційних завдань, приклад і методику їх вирішення.

Розділ 3 **"Тестові завдання для самоперевірки"** містить приклади тестових завдань, які дозволяють перевірити рівень засвоєння навчальної дисципліни і включаються до поточного і підсумкового контролю.

У розділі 4 **"Рекомендована література"** розміщено основну і додаткову літературу, інтернет-ресурси, які можуть бути використані для підготовки до практичних занять, якісного засвоєння матеріалу з метою набуття необхідних компетентностей.

Вирішенню завдань має передувати глибоке вивчення рекомендованих джерел, спеціальної обов'язкової та додаткової літератури, законодавчих і підзаконних актів, узагальнень судової, прокурорської та управлінської практики, застосування законодавства в сфері різноманітних галузей права.

Безпосереднє вирішення завдань потрібно розпочинати з уважного і ретельного вивчення та засвоєння фактичних обставин фабули викладеної справи, що мають юридичне значення, що подані у відповідних умовах завдань. Важливо врахувати, що чітке розуміння обставин справи дає можливість визначити коло суспільних відносин у сфері, що розглядається, та інших споріднених правовідносин і застосувати відповідні правові норми регулятивного чи забезпечувального спрямування.

Далі, на підставі теоретичних знань та аналізу чинного законодавства, необхідно ретельно визначити особливості правовідносин, їхній

характер, види, класи та внутрішні структурні елементи, підстави виникнення, суб'єктний і об'єктний склади, охарактеризувати зміст цих правовідносин, тобто права й обов'язки суб'єктів, за необхідності вказати на підстави їхньої зміни або припинення. Такий підхід дає змогу найбільш чітко і правильно визначити необхідну підгалузь, правовий інститут, конкретний законодавчий чи підзаконний акт або правову норму (групу норм) нормативно-правового акта, що регулює безпосередньо вказані правовідносини в сфері їх застосування. Після встановлення фактичних обставин справи та вибору відповідної правової норми (групи чи системи норм) необхідно дати вказаним обставинам достовірну, повну і логічну науково обґрунтовану юридичну кваліфікацію, використавши сукупність способів тлумачення правових норм (спеціально-юридичних, граматичних, логічних, системних тощо).

Робота над вирішенням завдань повинна мати творчий, аналітичний, критичний і самостійний характер з тим, щоб забезпечити всебічно та добре обґрунтовані висновки, які б базувалися виключно на нормах чинного законодавства. Під час вирішення завдань, у яких йдеться про форми реалізації та захисту прав громадян, доцільно посилатися на норми міжнародних угод і конвенцій, давати обґрунтований порівняльно-правовий аналіз норм, які забезпечують формально-юридичні форми та засоби охорони прав громадян й інших суб'єктів зазначених правовідносин.

Вирішення завдань має супроводжуватися обґрунтованим висновком, який має містити оцінку щодо окремих дій та поведінки суб'єктів цих правовідносин і в концентрованій формі однозначну стверджувальну відповідь щодо поставлених питань й узагальненої оцінки обставин справи. За необхідності слід зробити оцінку юридичних наслідків неправомірної поведінки суб'єктів правовідносин з посиланням на конкретні норми регулятивного та забезпечувального характеру.

Висновки завдань необхідно базувати на аналізі та юридичному оцінюванні норм законів і підзаконних актів України, міжнародно-правових актів, які щойно використані у процесі вирішення завдань.

Рішення можуть вважатись обґрунтованими, якщо у процесі даються відповідні посилання на офіційно визнані джерела публікування нормативно-правових актів.

1. Плани практичних занять, ситуаційні завдання, запитання для самостійного опрацювання та теми індивідуальних завдань

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Поняття та загальна характеристика біржової діяльності в Україні

Питання до теми

1. Сутність, поняття та класифікація організованого ринку.
2. Біржа як форма організованого ринку.
3. Історія світової біржової торгівлі. Історія розвитку біржової справи в Україні.
4. Етапи становлення біржового законодавства в Україні.
5. Поняття біржі.
6. Економічна та юридична природа біржі.
7. Функції бірж.
8. Поняття біржової діяльності та її ознаки.

Рекомендована література: основна [1 – 3; 16 – 18; 19; 20]; додаткова [19; 23; 24; 26].

Завдання 1

На науково-практичній конференції між вченими виникла дискусія щодо місця біржового права в системі права України. Вчені розподілились на прихильників трьох теорій. Одні вчені, прихильники першої теорії, вважали, що біржове право є самостійною галуззю права. Прихильники другої теорії наполягали, що біржове право – це підгалузь господарського права. На думку прихильників третьої теорії, біржове право – це комплексна галузь законодавства.

Дайте визначення поняття біржового права як науки та навчальної дисципліни. Яке місце посідає біржове право в системі права України? Чи є біржове право самостійною галуззю права? Відповідь аргументуйте.

Завдання 2

Користуючись рекомендованою літературою, заповніть таблицю в частині змісту та значення функцій біржі:

Назва функції	Зміст та значення функції
<i>Організація біржових торгів</i>	
<i>Розроблення правил біржової торгівлі</i>	
<i>Матеріально-технічне забезпечення торгів</i>	
<i>Навчання персоналу біржі</i>	
<i>Розроблення кваліфікаційних вимог до учасників торгів</i>	
<i>Функція гарантування виконання угод</i>	
<i>Інформаційна</i>	
<i>Хеджування</i>	
<i>Ціноутворювальна</i>	

Завдання 3

Як відомо, біржа має економічну та юридичну правову природу. Користуючись нормативно-правовими актами з питань діяльності біржі та рекомендованою літературою, визначте ознаки, що характеризують економічну та юридичну природу біржі, заповніть таблицю.

Ознаки	Економічна природа біржі	Юридична природа біржі

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте сутність, поняття та класифікацію організованого ринку.
2. Охарактеризуйте біржу як форму організованого ринку.

3. Розкрийте етапи становлення біржового законодавства в Україні.
4. Розкрийте поняття біржі.
5. Економічна та юридична природа біржі.
6. Визначте зміст функцій бірж.
7. Розкрийте поняття біржової діяльності та її ознаки.

Теми індивідуальних завдань

1. Історія світової біржової торгівлі.
2. Історія розвитку біржової справи в Україні.

Тема 2. Поняття біржового права

Питання до теми

1. Поняття біржового права.
2. Предмет біржового права.
3. Методи біржового права.
4. Система біржового права.
5. Функцій біржового права.
6. Співвідношення біржового права з іншими галузями права.
7. Біржове право як навчальна дисципліна.
8. Біржове право як галузь законодавства.

Рекомендована література: основна [1 – 3; 16 – 18; 19; 20]; додаткова [19; 23; 24; 26].

Завдання 1

Спеціалізованою сільськогосподарською товарною біржею "Світ врожаю", яка здійснює надання послуг з укладення біржових угод, виявлення товарних цін, попиту та пропозиції на товари сільськогосподарського походження, проведено торги з продажу станків з виготовлення паперу.

Чи має право біржа здійснювати такі угоди? Які угоди має право реєструвати товарна біржа? Дайте обґрунтовану відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Завдання 2

Користуючись нормами законодавства, визначте співвідношення біржового права з галузями права, що вказані в таблиці. Заповніть таблицю, вказуючи нормативно-правовий акт та посилаючись на конкретну норму.

Галузь права, з якою пов'язане біржове право	Нормативно-правовий акт, стаття
Цивільне право	
Господарське право	
Конституційне право	
Адміністративне право	
Кримінальне право	
Трудове право	
Фінансове право	

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття біржового права.
2. Охарактеризуйте суспільні відносини, що входять до предмета біржового права.
3. Які методи правового регулювання характерні для біржового права?
4. Розкрийте систему біржового права.
5. Які існують функції біржового права?
6. Як співвідноситься біржове право з іншими галузями права?
7. Охарактеризуйте біржове право як навчальну дисципліну.
8. Охарактеризуйте біржове право як галузь законодавства.

Теми індивідуальних завдань

1. Актуальні проблеми правового регулювання біржової діяльності.
2. Місце біржового права в системі права України.
3. Правова природа біржових правовідносин.

Тема 3. Поняття та види бірж. Характеристика правового становища бірж

Питання до теми

1. Поняття бірж.
2. Поняття та види товарних бірж.
3. Поняття та види фондових бірж.
4. Види бірж: універсальні та спеціалізовані, приватно-правові та публічно-правові, закриті та відкриті.
5. Поняття, види та способи правового регулювання біржової діяльності.

Рекомендована література: основна [1 – 3; 16 – 18; 19; 20]; додаткова [19; 23; 24; 26].

Завдання 1

Товарною біржею "Зірка" була вчинена дія з реєстрації угоди щодо придбання трикімнатної квартири, угода щодо придбання квартири була засвідчена печаткою біржі.

Чи правомірна реєстрація такої угоди? Чи має така угода юридичну силу? Дайте обґрунтовану відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Завдання 2

Громадяни України Назаренко, Сидоренко та Харитонов прийняли рішення про створення товарної біржі. З метою заснування товарної біржі вони зібрали необхідний пакет документів для державної реєстрації юридичною особи.

При зверненні до реєстраційного органу в реєстрації товарної біржі їм було відмовлено з тих підстав, що:

по-перше, одним засновником виступає особа, якій заборонено законодавством бути засновником;

по-друге, у статуті товарної біржі не зазначене місцезнаходження біржі.

Чи існують в даній ситуації законні підстави в державній реєстрації товарної біржі? Хто може бути засновником товарної біржі? Які вимоги до статуту містить Закон України "Про товарну біржу"? Чи закріплені в законодавстві України вимоги до кількості членів товарної біржі та мінімального розміру статутного капіталу товарної біржі?

Завдання 3

Учаснику товарної біржі "А" громадянину Петрову стала відома інформація, що становить комерційну таємницю про діяльність біржі. Цією інформацією він поділився зі своєю дружиною, яка була учасницею товарної біржі "Б".

Чи є правомірними дії громадянина Петрова? Що таке комерційна таємниця про діяльність біржі? Відповідь аргументуйте, посилаючись на норми законодавства.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Визначте поняття та види товарних бірж.
2. Розкрийте поняття та види фондових бірж.
3. Охарактеризуйте такі види бірж: універсальні та спеціалізовані, приватно-правові та публічно-правові, закриті та відкриті.
4. Назвіть способи правового регулювання біржової діяльності.

Теми індивідуальних завдань

1. Особливості правового становища товарних бірж в Україні.
2. Порівняльно-правова характеристика товарної та фондової бірж.
3. Особливості правового регулювання біржових правовідносин.

Тема 4. Джерела правового регулювання біржової діяльності

Питання до теми

1. Загальна характеристика джерел біржового права.
2. Конституція України як джерело біржового права.
3. Міжнародні договори як джерела біржового права.
4. Закони України як джерела біржового права. Характеристика Законів України: "Про товарну біржу", "Про цінні папери і фондовий ринок", "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", "Про депозитарну систему в Україні".
5. Кодифіковані нормативно-правові акти як джерела біржового права. Характеристика Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Кримінального кодексу України.

6. Загальна характеристика підзаконних нормативно-правових актів як джерел біржового права.

7. Характеристика типових правил біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією.

8. Загальна характеристика локальних актів як джерел біржового права.

Рекомендована література: основна [1 – 18; 33 – 35]; додаткова [19; 23; 24; 26].

Завдання 1

Керуючись Законом України "Про товарну біржу", знайдіть помилки та вкажіть правильну відповідь з посиланням на статтю:

1. Членами є іноземні юридичні і фізичні особи. Порядок прийняття у члени біржі та вибуття зі складу її членів визначається статутом товарної біржі.

2. Вищим органом управління товарної біржі є біржовий комітет.

3. Контролюючим органом товарної біржі є загальні збори.

4. Основною метою створення та діяльності товарної біржі є отримання прибутку.

Завдання 2

Користуючись нормами Законів України "Про товарну біржу" і "Про цінні папери та фондовий ринок", визначте права та обов'язки членів товарної та фондової бірж. Заповніть таблицю з посиланням на норми вказаних законів.

Товарна біржа		Фондова біржа	
Права учасників	Обов'язки учасників	Права учасників	Обов'язки учасників

Завдання 3

Учасниками фондової біржі "Астра" на загальних зборах прийняте рішення щодо розподілу прибутку біржі між її засновниками (членами). За прийняття відповідного рішення учасники проголосували одностайно та оформили рішення протоколом загальних зборів.

Визначте, чи правомірне рішення учасників? Чи підлягає прибуток фондової біржі розподілу між учасниками? Чи має протокол загальних зборів характер нормативного акта?

Відповідь аргументуйте з посиланнями на Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок".

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Дайте загальну характеристику джерел біржового права.
2. Охарактеризуйте Конституцію України як джерело біржового права.
3. Які міжнародні договори є джерелами біржового права?
4. Охарактеризуйте Закон України "Про товарну біржу".
5. Розкрийте положення Закону України "Про цінні папери і фондовий ринок" в частині регулювання біржових правовідносин.
6. Проаналізуйте положення Законів України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" та "Про депозитарну систему в Україні".
7. Яку роль у правовому регулюванні біржових правовідносин відіграють норми Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Кримінального кодексу України?
8. Охарактеризуйте підзаконні нормативно-правові акти як джерела біржового права.
9. Розкрийте особливості типових правил біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією.
10. Чи можуть локальні акти визнаватися джерелом правового регулювання біржових правовідносин?

Теми індивідуальних завдань

1. Особливості міжнародно-правового регулювання біржової діяльності.

2. Особливості регулювання біржових правовідносин Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок".

3. Особливості регулювання біржових правовідносин Законом України "Про депозитарну систему в Україні".

Тема 5. Порядок створення та реєстрації бірж

Питання до теми

1. Правосуб'єктні передумови створення бірж.
2. Біржа як юридична особа. Правосуб'єктність біржі.
3. Особливості біржі як некомерційної організації.
4. Засновники біржі.
5. Обмеження щодо права бути засновником біржі.
6. Повноваження загальних зборів засновників біржі.
7. Угода про створення біржі та її зміст.
8. Статут біржі. Відомості, що мають міститися у статуті біржі.
9. Документи, необхідні для реєстрації біржі.
10. Порядок реєстрації біржі органами державної влади.
11. Біржова інфраструктура.
12. Вимоги, які висувають до торгового та операційного залу.
13. Поняття про біржову яму та кліринговий центр. Особливості інфраструктури електронних бірж.

Рекомендована література: основна [1 – 3; 8 – 18; 33 – 35]; додаткова [19; 23; 24; 26].

Завдання 1

Районна державна адміністрація відмовила товарній біржі "Восток" у проведенні державної реєстрації на підставі, що оскільки остання є біржею і підпадає під сферу регулювання Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок", таким чином державна реєстрація товарної біржі повинна здійснюватися Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Чи правомірна відмова в реєстрації зазначеної товарної біржі? Чи потребує товарна біржа державної реєстрації? Якщо для товарної біржі необхідна державна реєстрація, то визначте її порядок проведення. Посилаючись на норми законодавства, дайте обґрунтовану відповідь.

Завдання 2

Статутом товарної біржі "Універсальна товарна біржа" передбачено, що члени товарної біржі повинні сплачувати вступні та періодичні внески. ТОВ "Стар Плюс" мало статус члена товарної біржі п'ять років. Три роки ТОВ "Стар Плюс" не сплачувало періодичні внески. На загальних зборах членів "Універсальної товарної біржі" прийнято рішення про виключення ТОВ "Стар Плюс" із числа членів біржі.

ТОВ "Стар Плюс" звернулося до Господарського суду з позовом до товарної біржі "Універсальна товарна біржа" про визнання незаконним рішення загальних зборів та про повернення вступного внеску.

Користуючись нормами та Господарського кодексу України, Закону України "Про товарну біржу", проаналізуйте ситуацію та дайте обґрунтовану відповідь. Чи правомірним є виключення ТОВ "Стар Плюс" з товарної біржі "Універсальна товарна біржа"? Чи повертається члену біржі у разі виходу/виключення вступний внесок?

Завдання 3

Товарна біржа "Родос" визначила в статуті основну мету діяльності – отримання прибутку від надання послуг при укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту та пропозиції на товари тощо.

Дайте визначення поняття "товарна біржа". Що є метою створення товарної біржі? Чи має товарна біржа статус комерційного підприємства? Чи відповідає статут в даній редакції нормам законодавства?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Визначте правосуб'єктні передумови створення бірж.
2. Охарактеризуйте біржу як юридичну особу.
3. Що таке правосуб'єктність біржі?
4. У чому полягають особливості біржі як некомерційної організації?
5. Хто такі засновники біржі?
6. Які існують обмеження щодо права бути засновником біржі?
7. Які повноваження загальних зборів засновників біржі?
8. Що таке угода про створення біржі та її зміст?
9. Розкрийте поняття "статут біржі".

10. Які відомості мають міститися у статуті біржі?
11. Визначте перелік документів, необхідних для реєстрації біржі.
12. Який порядок реєстрації біржі органами державної влади?
13. Вкажіть вимоги, які висувають до торгової та операційної зали.
14. Що таке біржова яма та кліринговий центр?
15. У чому полягають особливості інфраструктури електронних бірж?
16. Які функції має Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку з питань створення та діяльності фондової біржі?

Теми індивідуальних завдань

1. Порядок та етапи заснування товарної біржі.
2. Статут біржі: основні положення, вимоги законодавства.
3. Поняття та зміст правил біржової торгівлі.

Тема 6. Органи управління біржею

Питання до теми

1. Загальні збори членів біржі та їх повноваження.
2. Функції, повноваження та порядок формування біржового комітету (біржової ради). Функції, повноваження та порядок формування контрольної (ревізійної) комісії.
3. Повноваження інших органів управління біржею: виконавча дирекція, розрахункова палата, біржовий арбітраж, котирувальна комісія, комітет з прийому нових членів біржі, комітет з торгового залу, експертне бюро, реєстраційне бюро, управління моніторингу та регулювання, кліринговий дім.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 16; 17]; додаткова [19 – 23; 36].

Завдання 1

Керуючись нормами законодавства, вкажіть органи управління фондових та товарних бірж. У відповіді обов'язково повинно бути посилення на статтю закону.

Вид біржі	Органи управління		
	Вищий орган управління (назва, компетенція)	Виконавчий орган (назва, компетенція)	Контролюючий орган (назва, компетенція)
Товарна біржа			
Фондова біржа			

Завдання 2

На загальних зборах членів фондової біржі "Алерта" було обрано членів біржового комітету (ради біржі). До порядку денного також було внесено питання про обрання членів контрольної (ревізійної) комісії, але за це питання всі члени проголосували проти, аргументуючи це тим, що питання обрання членів контрольної (ревізійної) комісії вирішується біржовим комітетом (радою біржі), а не загальними зборами.

Чи правомірним є рішення загальних зборів щодо обрання членів біржового комітету (ради біржі)? Яку компетенцію має біржовий комітет (біржова рада)? Який порядок обрання членів контрольної (ревізійної) комісії? Хто обирає біржовий комітет (раду біржі) і контрольну (ревізійну) комісія? Вирішіть питання.

Завдання 3

П'ятеро громадян України, що мають статус торговців цінних паперів, вирішили створити фондову біржу в організаційно-правовій формі товариства з обмеженою відповідальністю, як вказано в ч. 1 ст. 21 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок". Засновники знали про вимогу до розміру статутного капіталу, який відповідно до ч. 2 ст. 20 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" має становити не менше, ніж 15 мільйонів гривень. Розмір власного капіталу фондової біржі, що здійснює кліринг та розрахунки, має становити не менше 25 мільйонів гривень. Засновники вимогу законодавця щодо формування розміру статутного капіталу проігнорували на підставі того, що Законом України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю", а також Цивільним та Господарським кодексами України мінімальний та максимальний розмір статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю не визначено, як наслідок, статутний капітал сформували в розмірі п'яти тисяч гривень.

У державній реєстрації фондової біржі засновникам було відмовлено на підставі невідповідності документів нормам чинного законодавства.

Проаналізуйте ситуацію. Які вимоги встановлює Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" до створення фондової біржі? Які вимоги встановлено до засновників? Чи передбачено законом організаційно-правову форму фондової біржі? Чи передбачено законодавством розмір статутного капіталу фондової біржі? Вирішіть питання.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте правове становище загальних зборів членів біржі та їх повноваження.
2. Які функції властиві біржовому комітету?
3. Розкрийте повноваження та порядок формування біржового комітету (біржової ради).
4. Які функції контрольної (ревізійної) комісії?
5. Який порядок формування контрольної (ревізійної комісії)?
6. Охарактеризуйте повноваження контрольної (ревізійної комісії).
7. Які повноваження дирекції біржі?
8. Які повноваження має біржовий арбітраж?
9. Які повноваження має котирувальна комісія?

Теми індивідуальних завдань

1. Структура та повноваження органів управління товарною біржею.
2. Структура та повноваження органів управління фондовою біржею.

Тема 7. Суб'єкти біржової діяльності

Питання до теми

1. Класифікація суб'єктів біржової діяльності.
2. Засновники та члени біржі.
3. Біржові посередники.
4. Брокери, їхні права та обов'язки. Договір на брокерське обслуговування.
5. Дилери, їхні права та обов'язки.
6. Особи, що забезпечують проведення біржових торгів.

7. Біржові маклери та їхні функції.
8. Депозитарій цінних паперів.
9. Функції уповноваженого представника клірингового дому.
10. Хеджери та їхні функції.
11. Інвестиційні (пайові та корпоративні) фонди.
12. Холдинги.
13. Відвідувачі біржі. Порядок допуску відвідувачів у торговий зал.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 10; 16 – 18; 33]; додаткова [9; 21 – 23; 26; 36].

Завдання 1

Фондова біржа поєднувала з основною метою діяльність зі здійснення клірингу та розрахунків за договорами щодо фінансових інструментів (окрім цінних паперів), а також управлінні активами інститутів спільного інвестування.

Проаналізуйте ситуацію.

Завдання 2

Заповніть пропущені речення.

1. Торгівля на фондовій біржі здійснюється за правилами фондової біржі, які затверджуються _____ та реєструються _____.

2. Фондова біржа зобов'язана до подання _____ фондової біржі на реєстрацію в _____ укласти договір про _____ з особою, яка провадить _____ діяльність.

3. Розмір статутного капіталу фондової біржі має становити не менше _____ мільйонів гривень. Розмір власного капіталу фондової біржі, що здійснює кліринг та розрахунки, має становити не менше _____ мільйонів гривень.

4. Прибуток фондової біржі спрямовується на _____ та _____ між її засновниками (учасниками).

5. Фондова біржа утворюється не менше, ніж _____ засновниками – _____, які мають _____ провадження професійної діяльності на фондовому ринку.

Завдання 3

Користуючись основною та додатковою літературою та нормативно-правовими актами, заповніть таблицю:

Суб'єкт Біржової діяльності	Нормативно-правовий акт, яким регулюється діяльність	Функції, що виконує суб'єкт у біржовій діяльності
Брокери		
Дилери		
Біржові маклери		
Депозитарій цінних паперів		
Уповноважений представник клірингового дому		
Інвестиційні (пайові та корпоративні) фонди		
Холдинги		

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Які існують суб'єкти біржової діяльності?
2. Чим відрізняються засновники та члени біржі?
3. Розкрийте зміст прав та обов'язків членів біржі.
4. Хто такі біржові посередники?
5. Які права та обов'язки мають брокери?
6. Які права та обов'язки мають дилери?
7. Охарактеризуйте біржових маклерів та їхні функції.
8. Хто такий депозитарій цінних паперів? Які його функції?
9. Які функції покладено на уповноваженого представника клірингового дому?
10. Хто такі хеджери та які їхні функції?
11. Розкрийте поняття інвестиційних (пайових та корпоративних) фондів.

Теми індивідуальних завдань

1. Проблеми визначення правового становища суб'єктів біржової діяльності.
2. Особливості правового регулювання депозитарної діяльності.
3. Особливості правового регулювання клірингової діяльності.
4. Правове становище біржових посередників.
5. Правова характеристика професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 8. Правила біржової торгівлі

Питання до теми

1. Поняття біржової торгівлі.
2. Типові правила біржової торгівлі.
3. Торгова сесія. Отримання права на участь у торгах.
4. Особливості оформлення допусків для участі у торгах залежно від видів біржі.
5. Підготовка до біржових торгів.
6. Оформлення попередніх заяв. Вимоги, які висувають до заявки. Документи, що подаються разом із заявкою.
7. Формування лотів. Біржові торги.
8. Функції біржового маклера.
9. Порядок проведення біржових торгів.
10. Формування біржових цін та їх оприлюднення. Види цін. Ціна продавця. Ціна покупця. Ціна біржових угод. Котирувальна ціна. Офіційне та неофіційне котирування.
11. Закриття біржових торгів.
12. Види порушень правил біржової торгівлі. Санкції за порушення правил біржової торгівлі.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 16 – 18; 19; 20; 21]; додаткова [19; 21 – 23].

Завдання 1

Користуючись нормами біржового законодавства, знайдіть та визначте такі поняття: лістинг, делістинг, емісія, емітент, депозитарій, фондовий ринок, номінальний утримувач, істотна власність, ділова репутація.

Відповідь обґрунтуйте посиланням на нормативно-правовий акт та статтю.

Завдання 2

Користуючись нормами біржового законодавства, визначте співвідношення понять "номінальна вартість цінного паперу" та "ціна продажу".

Чи є ці поняття тотожними, якщо ні, то у чому їх відмінність? Відповідь обґрунтуйте посиланням на нормативно-правовий акт та конкретну статтю.

Завдання 3

Торговець цінними паперами не подав до загальнодоступної інформаційної бази даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку "Про ринок цінних паперів" для подальшого розміщення такої інформації про всі вчинені поза фондовою біржею ним правочини щодо емісійних цінних паперів: про ціну цінних паперів та про дату вчинення правочинів.

Свої дії торговець цінними паперами аргументував тим, що подання інформації до загальнодоступної інформаційної бази даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку "Про ринок цінних паперів" для подальшого розміщення є його правом, а не обов'язком.

Чи порушив торговець цінними паперами норми біржового законодавства? Якщо так, то вкажіть, яка саме стаття та якого закону порушена? Чи порушив торговець цінними паперами правила біржової торгівлі? Відповідь обґрунтуйте.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Що означає поняття "біржова торгівля"? Вкажіть та розкрийте ознаки біржової торгівлі.
2. Яке значення типових правил біржової торгівлі?
3. Який порядок отримання права на участь у торгах?
4. Які існують особливості оформлення допусків для участі у торгах на товарній біржі?

5. Які існують особливості оформлення допусків для участі у торгах на фондовій біржі?
6. Розкрийте основні положення стадії підготовки до біржових торгів.
7. Які вимоги висувають до заявки?
8. Які документи подаються разом із заявкою?
9. Який порядок формування лотів?
10. Які функції біржового маклера?
11. Який порядок проведення біржових торгів?
12. Розкрийте порядок формування біржових цін та їх оприлюднення.
13. Які існують види цін?
14. Розкрийте особливості ціни продавця та ціни покупця.
15. Що означає поняття "котирувальна ціна"?
16. Який порядок закриття біржових торгів?
17. Які дії вважаються порушенням правил біржової торгівлі?

Теми індивідуальних завдань

1. Особливості встановлення біржових цін. Види біржових цін.
2. Особливості порядку формування біржових цін та їх оприлюднення.
3. Особливості оформлення допусків для участі у торгах на товарній біржі.
4. Особливості оформлення допусків для участі у торгах на фондовій біржі.

Тема 9. Біржові угоди

Питання до теми

1. Реєстрація та оформлення біржових угод.
2. Звітування торговцями цінними паперами про укладені ними угоди з купівлі-продажу цінних паперів перед фондовими біржами.
3. Порядок розрахунків за біржовими угодами.
4. Поняття біржової угоди.
5. Вимоги, які висувають до біржових угод.
6. Класифікація біржових угод.
7. Поняття форвардного контракту.
8. Поняття офсетних угод.

9. Поняття та характеристика ф'ючерських угод.
10. Онкольні угоди на біржі.
11. Біржове хеджування.
12. Контракт про зустрічні поставки.
13. Угода на певний строк, компенсаційна угода, касові та бартерні угоди.
14. Угода репорт і депорт. Спотовий контракт.
15. Реєстрація біржових угод.
16. Правове положення угоди, укладеної і зареєстрованої на біржі.
17. Біржові угоди про відчуження об'єктів нерухомості. Порядок розрахунків за біржовими угодами.
18. Підстави та порядок розірвання біржових угод.
19. Значення типових контрактів у біржовій діяльності.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 16 – 18]; додаткова [19; 21 – 23].

Завдання 1

Товарна біржа "Універсальна" розробила типові контракти. Члени товарної біржі та учасники біржових торгів відмовилися приймати за основу типові контракти, посилаючись на те, що товарна біржа не має права розробляти типові контракти.

Що таке "типовий контракт"? Які права та обов'язки має товарна біржа? Чи передбачено законодавством України розроблення типових контрактів товарною біржею. Якщо так, який орган товарної біржі розробляє та затверджує типові контракти? Чи є обов'язковим для членів біржі застосування типового контракту? Відповідь обґрунтуйте посиланням на нормативно-правовий акт та конкретну статтю.

Завдання 2

Заповніть пропущений текст.

Фінансові інструменти	Строкові контракти	Відсоткові строкові контракти	Строкові контракти на обмін	Опціони
Визначення поняття				
Законодавче регулювання				

Завдання 3

Товарна біржа "А" уклала з товарною біржею "Б", що знаходиться в Туреччині міжбіржову угоду.

Визначте поняття "міжбіржова угода". Чи має товарна біржа, відповідно до законодавства України, право на укладення міжбіржових угод? Що є предметом таких угод? Чи може товарна біржа "А" укласти угоди з іноземною товарною біржею? Чи тотожними є поняття "біржова операція" та "біржова угода"?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття біржової угоди.
2. Який порядок розрахунків за біржовими угодами?
3. Який порядок реєстрації та оформлення біржових угод?
4. Які вимоги висувають до біржових угод?
5. Наведіть класифікацію біржових угод.
6. Який порядок звітування торговцями цінними паперами про укладені ними угоди з купівлі-продажу цінних паперів перед фондовими біржами?
7. Розкрийте поняття форвардного контракту.
8. Розкрийте поняття офсетних угод.
9. Розкрийте поняття та характеристику ф'ючерсних угод.
10. Що означає контракт про зустрічні поставки?
11. Розкрийте поняття та ознаки типових контрактів.
12. Розкрийте такі поняття: угода на певний строк, компенсаційна угода, касові та бартерні угоди.
13. Розкрийте особливості спотового контракту.
14. Визначте правове положення угоди, укладеної і зареєстрованої на біржі.
15. Розкрийте особливості біржових угод про відчуження об'єктів нерухомості.
16. Який порядок розрахунків за біржовими угодами?
17. Які існують підстави та порядок розірвання біржових угод?

Теми індивідуальних завдань

1. Проблемні аспекти визначення підстав та порядку розірвання біржових угод.
2. Поняття та ознаки спотового контракту.

3. Поняття та ознаки опціону.
4. Поняття та ознаки ф'ючерсу.
5. Поняття та ознаки форварду.

Тема 10. Поняття та види біржового товару

Питання до теми

1. Поняття біржового товару та вимоги до нього.
2. Види біржового товару.
3. Поняття реального товару.
4. Сільськогосподарська продукція як вид біржового товару.
5. Контракт як біржовий товар.
6. Валюта як біржовий товар.
7. Цінні папери як біржовий товар.
8. Поняття та види цінних паперів.
9. Загальна характеристика акцій, облігацій, казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів та векселів.
10. Випуск цінних паперів.
11. Реєстрація та облік цінних паперів.
12. Обіг цінних паперів.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 8; 13; 16 – 18]; додаткова [19; 21 – 24; 36].

Завдання 1

До товарної біржі "Епіком" зателефонували із Господарського суду стосовно отримання інформації за біржовою угодою, укладеною з приводу купівлі-продажу деревини. Товарна біржа відмовила в наданні інформації щодо вказаної угоди.

Чи має право товарна біржа розголошувати інформацію за угодами? Якщо так, яка інформація може розголошуватися? Які вимоги законодавство встановлює до розголошення інформації за біржовими угодами? Вирішіть питання.

Завдання 2

На товарній біржі між брокерами було укладено угоду, предметом якої була партія транспортних засобів (2 легкових автомобілі марки Ford). Дану угоду вони вирішили посвідчити нотаріально.

Проаналізуйте ситуації. Що може бути біржовим товаром на товарній біржі? Хто має право здійснювати біржові операції на товарній біржі? Чи підлягає нотаріальному посвідченню біржова угода? Що вважається партією товару в контексті Закону України "Про товарну біржу"? Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть питання.

Завдання 3

На Харківській товарній біржі було зареєстровано угоди, предметом яких є: спирт етиловий, наземні транспортні засоби, необроблена деревина, мед бджолиний, олія соняшникова, зерно.

Проаналізуйте ситуацію. Чи всі вказані об'єкти можуть бути предметом біржових угод на товарній біржі? Вказана біржа має статус універсальної чи спеціалізованої?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття та ознаки біржового товару? Які існують вимоги до нього?
2. Розкрийте поняття реального товару.
3. Чи може бути сільськогосподарська продукція біржовим товаром?
4. Чи може бути контракт біржовим товаром?
5. Охарактеризуйте валюту як біржовий товар.
6. Дайте характеристику цінних паперів як біржового товару.
7. Розкрийте загальну характеристику акцій, облігацій, казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів та векселів.

Теми індивідуальних завдань

1. Акції, облігації, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати та векселі як біржовий товар.
2. Вимоги до біржового товару.
3. Особливості біржових угод за ф'ючерсними угодами.
4. Інвестиційні сертифікати: поняття, ознаки, особливості.
5. Акції корпоративних інвестиційних фондів: поняття, ознаки, особливості.
6. Емісійні цінні папери: поняття, ознаки, особливості правового регулювання.

Тема 11. Загальна характеристика діяльності фондової біржі в Україні

Питання до теми

1. Поняття фондового ринку. Первинний та вторинний фондові ринки.
2. Поняття та правове положення фондової біржі.
3. Особливості припинення фондової біржі.
4. Торгівля цінними паперами.
5. Діяльність з організації торгівлі на ринку цінних паперів.
6. Депозитарна діяльність.
7. Розрахунково-клірингова діяльність.
8. Діяльність з управління цінними паперами.
9. Діяльність з управління активами.
10. Діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 7; 8; 10; 11; 15; 17; 18; 34]; додаткова [19 – 24; 36].

Завдання 1

Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку зареєстрована фондова біржа ТОВ "МАЛАГА".

Чи правомірною є реєстрація зазначеної фондової біржі? Який державний орган реєструє фондові біржі? Чи встановлена законодавством України організаційно-правова форма щодо фондових бірж? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на положення чинного законодавства України.

Завдання 2

У статуті фондової біржі "Атлант 2020" засновники прописали такі положення:

метою діяльності фондової біржі є отримання прибутку та розподіл його між членами біржі;

фондова біржа здійснює організацію укладення угод купівлі-продажу цінних паперів та їх похідних від власного імені та за дорученням клієнтів;

фондова біржа виконує функції депозитарію;

займається рекламною діяльністю;

здійснює емісію цінних паперів з метою отримання прибутку.

Користуючись нормами чинного законодавства, проведіть правовий аналіз положень статуту. Посилаючись на норми законодавства, обґрунтуйте відповідь.

Завдання 3

Оніщенко, Яценко та Данилов та ще 17 осіб, всього 20 осіб (10 – громадяни України, 10 – іноземні громадяни) прийняли рішення створити фондову біржу. Кожен із засновників був фізичною особою-підприємцем, що займалася торговою діяльністю продовольчих товарів. Означені засновники мали намір створити фондову біржу у формі повного товариства і з цією метою сформували статутний капітал у розмірі 1 250 мінімальних заробітних плат.

Чи можуть зазначені особи створити фондову біржу? Які вимоги встановлено законодавством України щодо осіб, які можуть бути засновниками фондової біржі? Які вимоги встановлено законом до організаційно-правової форми, розміру і порядку формування статутного фонду фондової біржі?

Завдання 4

Фондову біржу "Трейд" у 2020 році покинуло два торговці цінними паперами. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і зупинила діяльність фондової біржі на підставі того, що кількість її членів стала меншою 20. Протягом шести місяців прийняття нових членів не відбулося. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку надіслала листа фондовій біржі з повідомленням про те, що фондова біржа повинна припинити діяльність.

Користуючись нормами законодавства, проаналізуйте ситуацію. Які вимоги до зупинення та припинення діяльності фондової біржі передбачені Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок"?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття фондового ринку. Чим відрізняється первинний та вторинний фондові ринки?
2. Особливості правового положення фондової біржі.
3. Які особливості припинення фондової біржі.

4. Охарактеризуйте діяльність з організації торгівлі на ринку цінних паперів.

5. Що таке депозитарна діяльність? Якими нормативно-правовими актами вона регулюється?

6. Охарактеризуйте розрахунково-клірингову діяльність. Якими нормативно-правовими актами вона регулюється?

7. Охарактеризуйте діяльність з управління цінними паперами. Якими нормативно-правовими актами вона регулюється?

8. У чому полягають особливості здійснення діяльності з управління активами? Якими нормативно-правовими актами вона регулюється?

9. Охарактеризуйте діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Якими нормативно-правовими актами вона регулюється?

Теми індивідуальних завдань

1. Особливості управління активами інститутів спільного інвестування.

2. Правове становище компанії з управління активами інститутів спільного інвестування.

3. Правове становище депозитарію цінних паперів.

4. Особливості правового регулювання розрахунково-клірингової діяльності.

5. Діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів: поняття, ознаки, особливості правового регулювання.

Тема 12. Загальна характеристика діяльності товарних бірж в Україні

Питання до теми

1. Поняття товарної біржі. Правове положення товарної біржі.

2. Особливості створення та припинення товарної біржі.

3. Засновницькі документи товарної біржі.

4. Структура товарної біржі.

5. Органи управління товарної біржі.

6. Види товарів, що продаються на товарній біржі.

7. Діяльність з організації торгівлі на товарній біржі.

8. Договори, що укладаються на товарній біржі.

Рекомендована література: основна [1 – 3; 11; 16; 18]; додаткова [19; 20; 22; 23; 26].

Завдання 1

Основною метою діяльності товарної біржі "Промінь", як зазначено в її статуті, є отримання прибутку від надання послуг укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту та пропозиції на товари тощо.

Дайте визначення поняття "товарна біржа". Чи відповідають вказані положення статуту законодавству України? Чи передбачені законодавством обмеження щодо діяльності товарної біржі? Чи встановлені у законодавстві вимоги щодо статуту товарної біржі? Дайте обґрунтовану відповідь.

Завдання 2

Розкрийте принципи, на яких товарна біржа здійснює свою діяльність: рівноправності учасників біржових торгів; застосування вільних (ринкових) цін; публічного проведення біржових торгів.

До кожного принципу наведіть приклад. Розкриття принципів повинно базуватися на нормах законодавства.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. У чому полягають особливості правового положення товарної біржі?
2. Охарактеризуйте етапи створення та припинення товарної біржі.
3. Які засновницькі документи товарної біржі ви знаєте?
4. Яка структура товарної біржі?
5. Які існують органи управління товарної біржі?
6. Що таке біржовий товар?
7. Який порядок набуття членства на товарній біржі?
8. Охарактеризуйте Закон України "Про товарну біржу".

Теми індивідуальних завдань

1. Підстави відповідальності членів товарної біржі.
2. Компетенція органів товарної біржі.

Тема 13. Контроль за діяльністю бірж в Україні. Відповідальність за порушення біржового законодавства

Питання до теми

1. Класифікація органів, що здійснюють контроль за діяльністю бірж в Україні.
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, її склад, завдання та повноваження.
3. Обов'язок фондових бірж надавати оперативну інформацію щодо результатів проведених торгів.
4. Санкції, що застосовуються Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за порушення біржового законодавства.
5. Контрольні повноваження Фонду державного майна України, Національного банку України, Міністерства фінансів України у сфері біржової діяльності.
6. Повноваження саморегульованих організацій у сфері регулювання і контролю за ринком цінних паперів.
7. Адміністративна, кримінальна та майнова відповідальність осіб за правопорушення на ринку цінних паперів.

Рекомендована література: основна [1 – 6; 18; 14; 16 – 18; 35]; додаткова [19; 22; 23].

Завдання 1

Користуючись нормами Кримінального кодексу України, заповніть таблицю.

Стаття Кримінального кодексу України	Склад злочину	Санкція
Стаття 222-1. Маніпулювання на фондовому ринку		
Стаття 223-1. Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів		
Стаття 223-2. Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів		
Стаття 224. Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів		

Завдання 2

Користуючись нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, знайдіть норми щодо відповідальності за порушення законодавства у сфері біржової діяльності. Заповніть таблицю:

Стаття	Склад правопорушення	Санкція

Завдання 3

Користуючись нормами біржового законодавства, визначте підстави притягнення до майнової відповідальності учасників біржових правовідносин. Укажіть перелік дій (бездіяльності), що призводять до майнової відповідальності.

Відповідь обґрунтуйте з посиланням на нормативно-правові акти.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Класифікуйте органи, що здійснюють контроль за діяльністю бірж в Україні.
2. Охарактеризуйте склад, завдання та повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
3. Які санкції застосовуються Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за порушення біржового законодавства?
4. Назвіть контрольні повноваження Фонду державного майна України, Національного банку України, Міністерства фінансів України у сфері біржової діяльності.
5. Які існують повноваження саморегульованих організацій у сфері регулювання і контролю за ринком цінних паперів?

Теми індивідуальних завдань

1. Адміністративна відповідальність осіб за правопорушення на ринку цінних паперів.
2. Кримінальна відповідальність осіб за правопорушення на ринку цінних паперів.
3. Майнова відповідальність осіб за правопорушення на ринку цінних паперів.

2. Методичні рекомендації до вирішення ситуаційних завдань

Вирішення ситуаційних завдань максимально наближає майбутніх фахівців до юридичної практики та формує навички пошуку та застосування необхідних нормативно-правових актів.

У юридичній практиці основним завданням правозахисника є вміння компетентно вирішити найскладнішу спірну ситуацію, що виникає між суб'єктами правовідносин. Саме під час вирішення ситуаційних завдань з різних галузей права майбутні фахівці навчаються:

- застосовувати норми законодавства до врегулювання правовідносин;
- абстрактно мислити;
- аналізувати законодавство;
- надавати порівняльно-правову характеристику норм, що регулюють правовідносини;
- виявляти колізії правового регулювання.

Вирішення ситуаційних завдань можливо різними варіантами, але основою є застосування необхідних джерел правового регулювання та відповідей на поставлені запитання до ситуаційного завдання.

Так, під час вирішення завдання студент повинен:

1. Уважно прочитати ситуаційне завдання та визначитись, на знання якої теми воно розраховане.
2. Проаналізувати ситуацію та встановити юридично значущу інформацію і факти.
3. Охарактеризувати правовідносини, що виникли за умовами ситуаційного завдання.
4. Звернути увагу на сумнівні факти.
5. Правова регламентація – необхідно знайти нормативно правові акти, що регулюють проблемні правовідносини з ситуаційного завдання. Можлива така ситуація, що одні правовідносини одночасно можуть регулюватися декількома нормативно-правовими актами. У такому випадку рекомендовано вказувати всі нормативно-правові акти з посиланням на відповідну норму. Джерела правового регулювання правовідносин необхідно аналізувати та застосовувати залежно від юридичної сили. Пошук необхідного законодавства необхідно здійснювати на офіційному сайті Верховної Ради України за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws>, оскільки саме на офіційні сторінці можливо відслідкувати всі зміни законодавства та чинність нормативно-правового акта.

6. Важливим є застосування судової практики до вирішення ситуаційних завдань, наприклад застосування постанов пленуму Вищого господарського суду України.

7. Надання відповідей до поставлених у завданні питань.

8. Загальна відповідь – висновок за ситуаційним завданням.

Якщо завдання передбачає проведення порівняльно-правової характеристики певних суб'єктів і заповнення таблиці – студент повинен знайти необхідні нормативно-правові акти і, посилаючись на норми законодавства, вказати суттєві ознаки, що відрізняють одного суб'єкта від іншого.

Якщо завдання передбачає заповнення пропущеного тексту – студент повинен знайти необхідний нормативно-правовий акт та, посилаючись на відповідну норму, заповнити пропущений текст.

Отже, при вирішенні ситуаційних завдань, студенти закріплюють отримані теоретичні знання шляхом застосування норм законодавства до регулювання проблемних правовідносин.

Приклад вирішення завдань.

Завдання

Основною метою діяльності товарної біржі "Промінь", як зазначено в її статуті, є отримання прибутку від надання послуг з укладення біржових угод, виявлення товарних цін, попиту та пропозиції на товари тощо.

Дайте визначення поняття "товарна біржа". Чи встановлені у законодавстві вимоги щодо статуту товарної біржі? Чи відповідають вказані в умовах завдання положення статуту законодавству України? Чи передбачені законодавством обмеження щодо діяльності товарної біржі? Дайте обґрунтовану відповідь.

Вирішення

Для правильного вирішення завдання необхідно застосовувати норми Закону України "Про товарну біржу".

Текст закону необхідно знайти на офіційному сайті Верховної Ради України – <https://www.rada.gov.ua/>, а саме у розділі "Законодавство" – <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про товарну біржу" товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій.

Товарна біржа діє на основі самоврядування, господарської самостійності, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, власні поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банках та може мати печатки.

Товарна біржа не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку.

Діяльність товарної біржі здійснюється відповідно до цього Закону та чинного законодавства України, статуту біржі, правил біржової торгівлі та біржового арбітражу.

Отже, товарна біржа – суб'єкт господарювання, юридична особа, що створюється і діє на підставі статуту та правил біржової торгівлі.

Вимоги до статуту товарної біржі закріплено в ст. 6 Закону України "Про товарну біржу". Товарна біржа діє на підставі статуту, який затверджується засновниками біржі.

У статуті товарної біржі визначається:

найменування та місцезнаходження біржі;

склад засновників;

предмет і цілі діяльності біржі;

види фондів, що утворюються біржею, та їх розміри;

органи управління біржею, порядок їх утворення та компетенція, організаційна структура біржі;

порядок прийняття у члени біржі та припинення членства;

права та обов'язки членів біржі та біржі перед третіми особами, а також членів біржі перед біржею та біржі перед її членами;

порядок і умови застосування санкцій;

майнова відповідальність членів біржі;

порядок припинення біржі.

У статуті можуть передбачатися й інші положення, що стосуються створення та діяльності товарної біржі.

Хоча у ст. 6 зазначено, що у статуті можуть передбачатися й інші положення, які стосуються створення та діяльності товарної біржі, ст. 1 визначає, що товарна біржа не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку.

Таким чином, положення статуту товарної біржі "Промінь не відповідають вимогам Закону України "Про товарну біржу" в тому, що є отримання прибутку від надання послуг укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту та пропозиції на товари тощо. Такий висновок ґрунтується на тому, що товарна біржа є некомерційним суб'єктом господарювання та не може створюватися з метою отримання прибутку.

3. Тестові завдання для самоперевірки

1. Чи має статус юридичної особи товарна біржа:

- а) є юридичною особою;
- б) створюється без статусу юридичної особи;
- в) є фізичною особою-підприємцем;
- г) усі відповіді правильні?

2. Що є метою створення товарної біржі:

- а) надання послуг в укладанні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій;
- б) отримання прибутку;
- в) надання послуг в укладанні біржових угод;
- г) виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари;
- г') вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій?

3. На підставі якого документа створюється та діє біржа:

- а) розпорядження засновника;
- б) заява учасника;
- в) статут;
- г) установчий договір?

4. Біржове право – це:

- а) самостійна галузь права;
- б) інститут господарського право;
- в) галузь законодавства;
- г) підгалузь цивільного права.

5. Яким законом визначаються особливості правового становища товарної біржі:

- а) Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок";
- б) Законом України "Про товарну біржу";
- в) Законом України "Про валюту і валютні операції";
- г) Законом України "Про депозитарну систему України"?

6. Яким законом визначаються особливості правового становища фондової біржі:

- а) Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок";
- б) Законом України "Про товарну біржу";
- в) Законом України "Про валюту і валютні операції";
- г) Законом України "Про депозитарну систему України"?

7. Що є метою діяльності товарної біржі:

- а) отримання прибутку;
- б) комерційне посередництво;
- в) займається комерційним посередництвом і має на меті одержання прибутку;
- г) надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, порядкування і полегшення товарообігу пов'язаних з ним торговельних операцій?

8. Товарна біржа здійснює свою діяльність за принципами:

- а) рівноправності учасників біржових торгів;
- б) застосування вільних (ринкових) цін;
- в) публічного проведення біржових торгів;
- г) усі відповіді правильні.

9. Товарна біржа створюється на засадах добровільного об'єднання ... :

- а) юридичних осіб;
- б) фізичних осіб-підприємців;
- в) фізичних осіб;
- г) юридичних і фізичних осіб, яким це не заборонено чинним законодавством.

10. Засновниками і членами товарної біржі не можуть бути:

- а) органи державної влади та управління, а також державні установи (організації), що перебувають на державному бюджеті;
- б) органи державної влади;
- в) державні організації;
- г) усі відповіді правильні.

11. Членами товарної біржі є:

- а) засновники;
- б) прийняті до її складу згідно зі статутом біржі вітчизняні юридичні і фізичні особи;
- в) прийняті до її складу згідно зі статутом біржі іноземні юридичні і фізичні особи;
- г) засновники, а також прийняті до її складу згідно зі статутом біржі вітчизняні та іноземні юридичні і фізичні особи.

12. Органами управління товарною біржею є:

- а) загальні збори членів;
- б) біржовий комітет (біржова рада);
- в) контрольна (ревізійна) комісія;
- г) усі відповіді правильні.

13. Біржовою операцією визнається угода, що відповідає сукупності зазначених далі умов:

- а) якщо вона становить купівлю-продаж, поставку та обмін товарів, допущених до обігу на товарній біржі;
- б) якщо її учасниками є члени біржі;
- в) якщо вона подана до реєстрації та зареєстрована на біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня;
- г) усі відповіді правильні.

14. Біржові операції на товарній біржі можуть здійснювати:

- а) виключно члени біржі;
- б) виключно брокери;
- в) члени біржі або брокери;
- г) зберігач.

15. Зміст біржової угоди не підлягає розголошенню, за винятком:

- а) інформації про найменування товару;
- б) інформації про кількість товару, ціни, місця виконання;
- в) інформації щодо строку виконання біржової угоди;
- г) інформації про найменування товару, кількості, ціни, місця і строку виконання.

16. Порядок здійснення біржових операцій, ведення біржової торгівлі та вирішення спорів з цих питань регламентуються:

- а) Правилами біржової торгівлі;
- б) статутом;
- в) біржовою угодою;
- г) угодою засновників біржі.

17. Фізичні особи, зареєстровані на біржі відповідно до її статуту, обов'язки яких полягають у виконанні доручень членів біржі, яких вони представляють, щодо здійснення біржових операцій шляхом підшукування контрактів і поданні здійснюваних ними операцій для реєстрації на біржі – це:

- а) брокери;
- б) аудитори;
- в) члени біржі;
- г) засновники біржі.

18. Кількість брокерів кожної товарної біржі визначається:

- а) загальними зборами членів;
- б) контрольною (ревізійною) комісією;
- в) біржовим комітетом (радою біржі);
- г) усі відповіді правильні.

19. Припинення товарної біржі відбувається за рішенням:

- а) загальних зборів членів біржі, а також за рішенням суду або інших уповноважених на це державних органів у випадках, передбачених законодавством України;
- б) загальних зборів;
- в) суду;
- г) біржового комітету (ради біржі).

20. Біржовим товаром на товарній біржі є:

- а) валюта;
- б) цінні папери;
- в) контракти;
- г) товари (природні сировинні продукти і напівфабрикати).

21. Визначте розмір статутного капіталу фондової біржі, що передбачений Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок":

- а) розмір статутного капіталу фондової біржі має становити не менше 15 мільйонів гривень;
- б) розмір статутного капіталу фондової біржі має становити не менше 25 мільйонів гривень;
- в) законом розмір статутного капіталу фондової біржі не передбачено;
- г) 1 250 мінімальних заробітних плат.

22. Визначте, в якій організаційно-правовій формі створюється і діє фондова біржа:

- а) утворюється та діє в організаційно-правовій формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю;
- б) утворюється та діє в організаційно-правовій формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю;
- в) утворюється та діє в організаційно-правовій формі повного товариства;
- г) утворюється та діє в організаційно-правовій формі командитного товариства.

23. Прибуток фондової біржі спрямовується:

- а) на її розвиток;
- б) розподіляється між її засновниками (учасниками);
- в) на її розвиток та не підлягає розподілу між її засновниками (учасниками);
- г) правильна відповідь відсутня.

24. Фондова біржа утворюється не менше ніж:

- а) 20 засновниками – торговцями цінними паперами, які мають ліцензію на право провадження професійної діяльності на фондовому ринку;
- б) 10 засновниками – торговцями цінними паперами, які мають ліцензію на право провадження професійної діяльності на фондовому ринку;
- в) національними фізичними та юридичними особами;
- г) іноземними фізичними та юридичними особами.

25. Частка одного торговця цінними паперами не може бути більшою ніж ... відсотків статутного капіталу фондової біржі:

- а) 25 відсотків;
- б) 20 відсотків;

- в) 5 відсотків;
- г) 10 відсотків.

26. Фондова біржа набуває статусу юридичної особи з моменту:

- а) державної реєстрації;
- б) затвердження статуту засновниками фондової біржі;
- в) підписання договору про заснування;
- г) затвердження правил біржової торгівлі.

27. Фондова біржа має право провадити діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку з моменту:

- а) державної реєстрації;
- б) отримання ліцензії;
- в) затвердження статуту;
- г) затвердження правил біржової торгівлі.

28. Ліцензію фондовій біржі на право провадження діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку видає:

- а) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- б) Національний банк України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України.

29. Діяльність фондової біржі зупиняється, якщо кількість її членів стала меншою за ... :

- а) 10 осіб;
- б) 15 осіб;
- в) 20 осіб;
- г) 30 осіб.

30. Діяльність фондової біржі припиняється, якщо протягом ... місяців прийняття нових членів не відбулося:

- а) 6 місяців;
- б) 2 місяців;
- в) 12 місяців;
- г) 3 місяців.

Рекомендована література

Основна

1. Біржове право : навч. посіб. / Ю. М. Жорнокуй, К. А. Карчевський, О. О. Пономарчук, А. О. Сядристий ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Золота миля, 2013. – 203 с.
2. Господарське право [Електронний ресурс] : підручник / В. В. Сергієнко, Ю. Ю. Браславець, Н. М. Капустян [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сергієнка ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (1,06 МБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 411 с.
3. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
4. Інвестиційне право : підручник / Ю. М. Жорнокуй, О. М. Шуміло, О. П. Суц, Ю. Є. Атаманова, та ін. ; ред. : Ю. М. Жорнокуй. – Харків : Право, 2015. – 510 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 80731-X від 07.12.1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
6. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
7. Про акціонерні товариства : Закон України № 514-VI від 17.09.2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.
8. Про валюту і валютні операції: Закон України № 2473-VIII від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради. – 2018. – № 30. – Ст. 239.
9. Про господарські товариства : Закон України № 1576-XII від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
10. Про депозитарну систему України : Закон України № 5178-VI від 06.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 39. – Ст. 517.
11. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України № 755-IV від 15.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.

12. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України № 851-IV від 22.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.

13. Про електронну комерцію: Закон України № 675-VIII від 03.09.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 45. – Ст. 410.

14. Про здійснення державного контролю за діяльністю фондових бірж : рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 144 від 08.05.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 25. – Ст. 1129.

15. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України № 2275-VII від 06.02.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 13. – Ст. 69.

16. Про товарну біржу : Закон України № 1956-XII від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.

17. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

18. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

Додаткова

19. Берлач А. І. Біржове право України : [навч. посіб.] / А. І. Берлач. – Київ : Університет "Україна", 2007. – 316 с.

20. Бобкова А. Г. Біржове право : [навч. посіб.] / А. Г. Бобкова, Ю. О. Моїсєєв. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 200 с.

21. Бровченко Т. І. Установчі документи юридичних осіб за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т. І. Бровченко. – Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2015. – 230 с.

22. Кононенко І. В. Основи біржового права : [навч. посіб.] / І. В. Кононенко. – Київ : Кондор, 2007. – 576 с.

23. Котирло О. О. Біржове право : [навч. посіб.] / О. О. Котирло. – Київ : "Вид-во "Центр учбової літератури", 2011. – 268 с.

24. Спасибо-Фатєєва І. Корпоративне управління : монографія / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова ; за ред. проф. І. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : Право, 2007. – 500 с.

25. Суц О. П. Цивільні правовідносини з корпоративного інвестування : монографія / О. П. Суц. – Харків : Право, 2017. – 200 с.

26. Яроцький В. Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції) : монографія / В. Л. Яроцький. – Харків : Право, 2006. – 544 с.

Інформаційні ресурси

27. Верховний Суд України. – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav.

28. Всеукраїнський юридичний портал. – Режим доступу : <http://zakoni.com.ua>.

29. Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.

30. Ліга: Закон – інформаційно-аналітична система. – Режим доступу : <https://jurliga.ligazakon.net>.

31. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua>.

32. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

33. Положення про клірингову діяльність : Положення НКЦПФР України № 429 від 26.03.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0562-13#Text>.

34. Порядок та умови видачі ліцензії на провадження окремих видів професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) : рішення НКЦПФР № 522 від 14.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0993-17.

35. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : постанова Пленуму ВГСУ від 25.02.2016 р. № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16/print>.

36. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України : Інформаційний лист Вищого господарського суду України № 01-8/211 від 07.04.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_211600-08.

37. Юридичний ресурс Протокол. – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav.

Зміст

Вступ.....	3
Загальні методичні рекомендації	5
1. Плани практичних занять, ситуаційні завдання, запитання для самостійного опрацювання та теми індивідуальних завдань	7
Змістовий модуль 1. Загальна частина	7
Тема 1. Поняття та загальна характеристика біржової діяльності в Україні	7
Тема 2. Поняття біржового права	9
Тема 3. Поняття та види бірж. Характеристика правового становища бірж	11
Тема 4. Джерела правового регулювання біржової діяльності.....	12
Тема 5. Порядок створення та реєстрації бірж	15
Тема 6. Органи управління біржею	17
Тема 7. Суб'єкти біржової діяльності	19
Змістовий модуль 2. Особлива частина	22
Тема 8. Правила біржової торгівлі	22
Тема 9. Біржові угоди.....	24
Тема 10. Поняття та види біржового товару.....	27
Тема 11. Загальна характеристика діяльності фондової біржі в Україні	29
Тема 12. Загальна характеристика діяльності товарних бірж в Україні.....	31
Тема 13. Контроль за діяльністю бірж в Україні. Відповідальність за порушення біржового законодавства.....	33
2. Методичні рекомендації до вирішення ситуаційних завдань.....	35
3. Тестові завдання для самоперевірки.....	38
Рекомендована література.....	44
Основна	44
Додаткова	45
Інформаційні ресурси	46

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

БІРЖОВЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
та самостійної роботи
для студентів спеціальності 081 "Право"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Суц** Олена Петрівна
Остапенко Олена Геннадіївна

Відповідальний за видання *В. В. Сергієнко*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 243 ЕВ. Обсяг 48 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*